

Ірина Комарницька
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА ОБ’ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

© Комарницька І., 2017

Розглянуто види відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності. Досліджено особливості адміністративної відповідальності щодо порушення прав інтелектуальної власності. Також подано ознаки юридичної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, інтелектуальна власність, юридична відповідальність, порушення права інтелектуальної власності тощо.

Ирина Комарницкая

ОСОБЕННОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ К АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ПО ПРАВОНАРУШЕНИЯМ, ПОСЯГАЮЩИМ НА ОБЪЕКТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Рассмотрены виды ответственности за нарушение прав в сфере интеллектуальной собственности. Исследованы особенности административной ответственности за нарушение прав интеллектуальной собственности. Также представлены признаки юридической ответственности за правонарушения в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: административная ответственность, интеллектуальная собственность, юридическая ответственность, нарушение права интеллектуальной собственности и тому подобное.

Iryna Komarnytska
Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University,
assistant of the chair of constitutional and international law,
Doctor of Law

FEATURES OF BRINGING TO ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENSES THAT INFRINGE ON INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS

The article deals with the types of responsibility for violation of rights in the field of intellectual property. The peculiarities of administrative responsibility concerning the

violation of intellectual property rights are investigated. Also, there are indications of legal liability for violations in the field of intellectual property.

Key words: administrative responsibility, intellectual property, legal responsibility, infringement of intellectual property rights, etc.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні суттєво зросла роль адміністративної відповідальності, що виконує важливі завдання для забезпечення законності та правопорядку в сфері регулювання адміністративно-правових відносин. Особливої актуальності набув інститут адміністративної відповідальності щодо порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Підставою для виділення адміністративної відповідальності щодо порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності є процеси, які відбуваються в матеріальному та духовному житті сучасного суспільства. Потреба у подоланні порушень прав інтелектуальної власності сьогодні пояснюється необхідністю забезпечення законних прав та інтересів власників інтелектуальних прав, та створенням умов щодо розвитку економіки України й дотриманням законодавства для створення добросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності, стимулювання інтелектуально-творчої праці. Проблеми адміністративної відповідальності щодо порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності вимагає більш глибокого, комплексного й порівняльного аналізу, виявлення їх особливостей. Отже, в Україні наявна нагальна потреба у терміновому прийнятті як законодавчих, так і правозастосовних заходів для створення ефективної системи захисту інтелектуальної власності, головне місце в даній системі має відігравати адміністративний примус, а саме адміністративна відповідальність щодо порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності.

Аналіз дослідження проблеми. Проблемам адміністративної відповідальності присвячені праці таких вчених, як В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Д. Н. Бахрах, І. А. Галаган, Г. В. Джагунов, А. С. Дугенець, Б. М. Лазарев, Д. М. Лук'янець, П. М. Рабінович, С. С. Студенікін, О. М. Якуба та інші.

Метою статті є визначення проблем адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності у сучасних умовах та виявлення її особливостей.

Виклад основних положень. Чинне законодавство України не дає повного визначення поняття “адміністративна відповідальність”, і тому у теорії адміністративного права наявна безліч точок зору щодо цього соціально-правового явища, що дає змогу дійти висновку, що дане поняття розглядається як один з інститутів адміністративного права та форма забезпечення одного із заходів примусу (стягнення), як різновиду правової відповідальності, як засіб запобігання правопорушенням й забезпечення правопорядку, як певного стану суспільних відносин, що виникає унаслідок порушення законодавства [6, с. 33].

У сучасних умовах адміністративну відповідальність щодо порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності передбачено у ряді статей Кодексу про адміністративні правопорушення України – ст.ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 а також ст. 345. Аналіз санкцій за цими статтями показує: щодо осіб, які вчинили правопорушення у сфері інтелектуальної власності, можуть бути застосовані як грошові, так й майнові стягнення. Серед них: штраф та конфіскація об'єкта адміністративного правопорушення.

Використання цих санкцій є методом боротьби з порушенням прав на об'єкти у сфері інтелектуальної власності. Однак, як показує практика, велика кількість порушень законності у сфері інтелектуальної власності допускається саме при застосуванні адміністративних санкцій. Аналіз судової практики в справах про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності свідчить, що судді зазвичай неправильно встановлюють об'єкт протиправного посягання, через що приймають невідповідні судові рішення та призначають конфіскацію предметів, що не є незаконно виготовленими та не належать до обладнання й матеріалів, які використовуються для незаконного виготовлення продукції.

Об'єктами інтелектуальної власності є результати інтелектуально-творчої діяльності. ЦК України містить їх перелік, але у зв'язку з розвитком технічного прогресу виникають нові об'єкти інтелектуальної власності, й тому даний перелік не є вичерпним. Необхідно зазначити, що дані об'єкти, такі як торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення, лише прирівнюються до результатів інтелектуально-творчої діяльності.

Сьогодні всі об'єкти інтелектуальної власності поділяють на три групи: 1) об'єкти авторського права та суміжних прав (літературні та художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, відеограми, фонограми, організацій передачі мовлення); 2) об'єкти права промислової власності (корисні моделі, винаходи, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин); 3) засоби індивідуалізації (комерційні чи фірмові найменування, торговельні марки, географічні зазначення [11].

Однією із особливостей об'єктів інтелектуальної власності є те, що вони повинні бути новими, та бути результатами інтелектуально-творчої діяльності, крім того, мають мати здатність бути втіленими в матеріальний носій.

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства, що регулює наукову сферу, містить усі основні ознаки: 1) застосовується лише за вчинення правопорушення; 2) пов'язана з державним примусом у формах каральних і правовідновлюючих заходів; 3) визначена у нормах права; 4) притягнення до відповідальності здійснюється уповноваженими державними органами та посадовими особами; 5) притягнення правопорушника до відповідальності здійснюється в певному процесуальному порядку; 6) виражається в обов'язку винної у вчиненні правопорушення особи зазнавати певних втрат матеріального та побутового характеру, які передбачені законом [8, с. 14].

Однак, у адміністративній відповідальності, зокрема і за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності, є низка специфічних особливостей, що дозволяють відокремити її від інших видів відповідальності.

Найважливішою особливістю адміністративної відповідальності є те, що в більшості випадків вона застосовується в позасудових процесуальних формах.

Існує багато державних органів і посадових осіб, які правомочні накладати адміністративні стягнення на правопорушників. Це обумовлено особливостями адміністративних правопорушень – їхньою небезпекою, розповсюдженістю, необхідністю оперативного карального впливу. Необхідно зауважити, що під час реформи судової системи суттєво розширилися процесуальні гарантії щодо судового оскарження і судової форми накладення адміністративної відповідальності. Що стосується адміністративних правопорушень, передбачених ст. 51-2 КпАП України, то їхній розгляд законодавцем покладено на районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) [13, с. 10].

Ще однією особливістю адміністративної відповідальності є те, що вона настає за скоєння адміністративного правопорушення та застосовується до осіб, які не знаходяться у службовій підпорядкованості органу, що застосовує відповідальність.

В адміністративно-правовій науці немає єдиного поняття природи адміністративного проступку. І. А. Галаган стверджує, що адміністративна відповідальність настає за порушення винним адміністративно-правових обов'язків [3, с. 32]. При цьому природу такого обов'язку він вбачає у тому, що вона за своїм характером виражена в нормах адміністративного права. Аналогічну позицію ще в більш категоричній формі висловила О. М. Якуба, яка звертає увагу на те, що об'єднуючим початком адміністративної відповідальності є реалізація санкції адміністративно-правових норм, і тому “поняття проступку та інших правопорушень, за якими настають різні міри адміністративної відповідальності, пов'язано з порушенням виконавчої діяльності відповідних державних органів”. Адміністративні правопорушення, що стосуються сфери державного управління і полягають в порушенні чи невиконанні адміністративно-правових норм, що регулюють різні галузі управління [7, с. 80].

Безумовно, норми, заборони, за порушення яких встановлено адміністративну відповідальність, складають каральне адміністративне право. Тому винний порушує адміністративно-правову норму у тій частині, де встановлено заборону на скоєння певної дії. Ознакою адміністративного правопорушення є адміністративна протиправність. Зрозуміло,

адміністративне право охороняє адміністративні правовідносини і правовідносини, які регулюються іншими галузями права. Прикладом цього може слугувати право інтелектуальної власності, що регулюється нормами цивільного права, та охороняється нормами адміністративного. Останнім часом в адміністративному праві переважає думка, що норми адміністративного права передбачають, що адміністративні правопорушення (суспільно шкідливі діяння) незалежно від того, які суспільні відносини порушено, регулюються цивільним, податковим, фінансовим чи адміністративним правом. Суть адміністративного правопорушення полягає у тому, що це порушення інтересів, що спричиняє шкоду встановленим державою правовідносинам в різних сферах правового регулювання. Об'єктивно ці заборони встановлюються в нормах адміністративного права при застосуванні адміністративної відповідальності. Суб'єктивно адміністративне правопорушення порушує норму адміністративного права, а застосування правової відповідальності є реалізацією адміністративної санкції.

Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності є відповідальністю за певний вид правопорушень, і їй властиві всі ознаки та принципи інституту адміністративної відповідальності. Завершуючи аналітичний огляд теоретичних положень щодо проблеми адміністративної відповідальності, можна сформулювати поняття адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності.

Отже, для здійснення кваліфікації адміністративного правопорушення в сфері інтелектуальної власності необхідна наявність чітко виражених його особливостей. На практиці повинна бути більш детальна регламентація кола об'єктів за які суб'єкти правопорушення несуть адміністративну відповідальність. У зв'язку із правопорушеннями, які посягають на об'єкти права інтелектуальної власності, потрібно виділити коло питань, згідно з якими здійснюється правозахисна діяльність [6, с. 51]. Так, наприклад, спори, що пов'язані з відмовою у видачі патенту чи запереченнями третіх осіб щодо видачі патенту або про визнання патенту недійсним, при порушенні авторських та суміжних прав тощо.

Відповідно до статті 24 КУпАП захист прав здійснюється за допомогою адміністративних процедур: вилучення чи конфіскації контрафактної продукції і обладнання, яке використовується для її виготовлення; виправних робіт; адміністративного арешту чи накладення адміністративних штрафів.

На захист права інтелектуальної власності в адміністративному порядку і реалізацію державної політики в сфері інтелектуальної власності спрямована діяльність таких органів державної влади: Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби України, Антимонопольного комітету України та інших. Ці державні органи у межах своєї компетенції регулюють питання, що пов'язані з захистом прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку і забезпечують створення та ефективне функціонування механізмів захисту та контролю за дотриманням норм законодавства щодо прав інтелектуальної власності [9, с. 6].

Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” визначає перелік дій, які є прикладом недобросовісної конкуренції, і за які передбачено адміністративну відповідальність. Такими діями є: неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання; створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції і досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірне збирання, розголошення й використання комерційної таємниці.

Закон України “Про інформацію” визначає положення щодо відповідальності за порушення законодавства про інформацію. Згідно з положенням статті 27 Закону порушення законодавства України про інформацію спричиняє дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність. Такими порушеннями є: зловживання правом на інформацію, поширення суспільно необхідної інформації та інші.

Сьогодні інститут адміністративно-правової відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності є гарантом забезпечення виконання органами влади своїх функцій й обов'язків та слугує важелем ефективності попередження правопорушень й забезпечення належної охорони об'єктів інтелектуальної власності. Сфера адміністративних правопорушень права

інтелектуальної власності вимагає узгодженої та скоординованої діяльності органів влади для здійснення превентивної функції та введення ефективних засобів адміністративного примусу щодо забезпечення охорони прав власника інтелектуальної власності [10, с. 18].

Отже, необхідні такі зміни і доповнення до чинного законодавства, а саме: в Кодексі України про адміністративні правопорушення ст. 51-2 викласти у такій редакції: “Незаконне використання об’єктів авторських та суміжних прав, патентних прав, засобів індивідуалізації виробництва, нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності, привласнення авторства на такий об’єкт чи інше умисне порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, тягне за собою попередження, а у випадках повторного правопорушення – накладення штрафу в сумі двадцятикратної вартості одного примірника товару та безоплатне вилучення з подальшими знищенням чи переробкою незаконно виготовленої продукції, обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

Такі самі дії, вчинені суб’єктами підприємницької діяльності, тягнуть за собою накладення штрафу в сумі двадцятип’ятикратної вартості одного примірника товару та безоплатне вилучення з подальшим знищенням чи переробкою незаконно виготовленої продукції, обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення”.

У частині II положення про Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України від 03.09.2012 р. № 769. “Основні завдання У(В) ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС” доповнити п. 2.6 “Забезпечення організації професійної підготовки кадрів у напрямку протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності, основними завданнями якої є підвищення кваліфікації фахівців, вдосконалення спеціальних вмій та навичок, здатність на належному рівні здійснювати захист об’єктів інтелектуальної власності та комп’ютерних технологій”.

У частині III положення про Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України від 03.09.2012 р. № 769 функції У(В) ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС доповнити п. 3.23 “Вжиття заходів щодо забезпечення підготовки (перепідготовки) кадрів із питань захисту інтелектуальної власності та комп’ютерних технологій”.

Внести пропозиції керівництву ГУМВС, УМВС областей щодо створення у структурі ДСБЕЗ “Центру підготовки кадрів для ДСБЕЗ з боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та комп’ютерних технологій”.

Доповнити регіональні програми щодо боротьби з правопорушеннями пунктом про правопорушення у сфері інтелектуальної власності та комп’ютерних технологій з визначенням відповідальних органів влади.

Висновки. Отже, визначення законності накладення адміністративних стягнень при порушенні прав щодо об’єктів інтелектуальної власності привертає все більшу увагу науковців. Сьогодні необхідно акцентувати увагу на виконанні загальних правил щодо застосування адміністративних стягнень, які мають ґрунтуватись на неухильному додержанні принципу законності. Окрім того, відповідно до ст. 33 КУпАП України стягнення за адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності потрібно накладати у межах, встановлених нормативними актами, які передбачають відповідальність за його вчинення, відповідно до кодексу й інших актів щодо адміністративних правопорушень. Це означає, що за вчинення певного порушення повинно накладатись стягнення лише такі, які встановлені в межах закону.

1. Закон України “Про виключення державних адміністрацій” [від 25.03.2017, № 1862-19]. – Електронний ресурс – Режим доступу. – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/shows/586-14>. 2. Квітка Я. М. Попередження адміністративного правопорушень серед неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К., 2002. – 226 с. 3. Люченко І. О. Адміністративно-правовий захист права на владу в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Львів, 2009. – 264 с. 4. Печеников Н. П. Профілактика правосуддя и упереджение преступлений: учеб. пособ. [Н. П. Печеников]. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. экон. ун-та, 2006. – 72 с. 5. Казанцова О. Л. Взаимоотношения органов

государственной власти субъектов Российской Федерации и органов государственного самоуправления: автореф. дис. ... канд. юр. наук.: спец. 12.00.02 [Конституционное право, муниципальное право] О. Л. Казанцова. – Барнаул, 2011. – 25 с. 6. Пашковська М. В. Організаційно-правові засади взаємодії міліції та психологічної служби у профілактиці злочинності неповнолітніх [М. В. Пашковська] // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–1. – С. 320–323. 7. Баксракс Д. Н. Административное право / Д. Н. Баксракс, Б. В. Россинский, Ю. Ю. Стариков. – М.: Норма, 2007. – 816 с. 8. Сервецкий И. В. Деякі проблеми координації діяльності ОВС України з профілактики злочинів / І. В. Сервецкий, С. В. Чиж // Юридична наука. – 2013. – № 12. – С. 44–51. 9. Иванов Ю. Ф. Криминология / Ю. Ф. Иванов, О. М. Джужа. – К.: Вид-во Паливода А. В., 2006. – 264 с. 10. Козлов Ю. А. Научная организация управления и практики / Ю. М. Козлов, Е. С. Фролов. – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 245 с. 11. Жалінський А. Е. Ефективність профілактичного попередження криминологічної інформації / А. Е. Жалінський, М. В. Костюцький. – Львів: Вища школа, 1980. – 212 с. 12. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник / В. К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с. 13. Мельник І. В. Застосування заходів адміністративного примусу в умовах розбудови правової держави: дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2004. – 182 с. 14. Шевчук О. М. Засоби державного примусу у правовій системі України: дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2003. – 187 с.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy "Pro miscevi derzhavni administraciyi" [vid vid 25.03.2017, №1862-19] – Elektronnyj resurs – Rezhym dostupu – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. 2. Kvitka Ya. M. **Poperedzhennya administratyvnyx pravoporushen sered nepovnoletnix** : [dy's. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 Kvitka Yanina Myxajlivna.] – K., 2002. – 226 s. 3. Lychenko I. O. **Administratyvno-pravovyj zaxyst prava vlasnosti v Ukraini** : [dy's. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07] Lychenko Iryna Oleksandrivna. – L., 2009. – 264 s. 4. Pechnykov N. P. **Profylaktyka pravonarushenyj y preduprezhdenyje prestuplenyj : uchebnoe posobyje** [N. P. Pechnykov]. – Tambov : Yzd-vo Tamb. gos. texn. un-ta, 2006. – 72 s. 5. Kazanceva O. L. **Vzaymodejstviye organov gosudarstvennoj vlasty` subjektov Rossyjskoj Federacyi` y` organov mestnogo samoupravleniya v usloviyax gosudarstvenno-pravovoj centraly`zacy`y`** : avtoref. dy'ss. na soy's. uchen. step. kandyd. yuryd. nauk : specz. 12.00.02 [Konsty'tucy'onnoe pravo, muny`cy`pal`noe pravo"] O. L. Kazanceva. – Barnaul, 2011. – 25 s. 6. Pashkovska M. V. **Organizacijno-pravovi zasady` vzayemodiyi miliciyi ta psyxologichnoyi sluzhby` u profilakty`ci zlochy`nnosti nepovnoletnix** [M. V. Pashkovska] Porivnyal'no-anality`chne pravo. – № 3–1. – 2013. – S. 320–323. 7. Baxrax D. N. **Admy`ny`stratyvnoe pravo** : [uchebny`k] [Baxrax D. N., Rossy`nskyj B. V., Stary`lov Yu. N.] – M. : Norma, 2007. – 816 s. 8. Serveczkyj I. V. **Deyaki problemy` koordynaciyi diyal`nosti OVS Ukrainy` z profilakty`ky` zlochy`niv** [I. V. Serveczkyj, S. V. Chy`zh] Yurydy`chna nauka. – 2013. – № 12. – S. 44–51. 9. Ivanov Yu. F. **Kry`minologiya** / [Yu. F. Ivanov., O. M. Dzhuzha.] – K.: Vy`d. Paly`voda A. V., 2006. – 264 s. 10. Kozlov Yu. M. **Nauchnaya organy`zacy`ya upravleniya y` pravo**. [Kozlov Yu. M., E. S. Frolov.] – M.: Yzd-vo MGU, 1986. – 245 s. 11. Zhaly`nskyj A. E. **Efekte`vnost` profylakty`ky` prestuplenyj y` kry`my`nologo`cheskaya y`nformacy`ya** [A. Э. Zhaly`nskyj, M. V. Kosty`czkyj] – L`vov : Vy`shha shkola, 1980. – 212 s. 12. Kolpakov V. K. **Administratyvne pravo Ukrainy`** : [pidruchny`k] [Kolpakov V. K.] – K.: Yurinkom Inter, 1999. – 736 s. 13. Mel`nyk I. V. **Zastosuvannya zahodiv administratyvnoho pry`musu v umovax rozbudovy` pravovoi derzhavy`** : [dy's. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07] Mel`nyk Igor Volody`my`rovych. – K., 2004. – 182 s. 14. Shevchuk O.M. **Zasoby` derzhavnogo pry`musu u pravovij sy`stemi Ukrainy`** : [dy's... kand. yuryd. nauk : 12.00.01] Shevchuk Oleg My`kolajovy`ch. – Х., 2003. – 187 s.

Дата надходження: 09.10.2017 р.